

KRAJOBRAZ PIERWOTNY

Jeden z typów krajobrazu (obok krajobrazu naturalnego i krajobrazu kulturowego), rozróżnianych ze względu na stopień ingerencji człowieka w ich ukształtowanie (Szczęsny). Krajobraz przyrodniczy pierwotny charakteryzuje się brakiem śladów ludzkiej działalności.

Jego ukształtowanie wynika z oddziaływania sił natury i procesów zachodzących w środowisku naturalnym. Krajobrazy pierwotne występowały na Ziemi przed pojawieniem się człowieka, zaś w wyniku jego działalności zostały wyparte i przekształcone w krajobrazy kulturowe. Współcześnie spotyka się szczątkowe formy krajobrazu pierwotnego – są to przede wszystkim niedostępne dla człowieka terytoria, niezasiedlone, niepoddane ludzkiej ingerencji, np. bezludne wyspy na Pacyfiku, pewne części dżungli tropikalnej, pustyni, tundry czy Arktyki i Antarktydy (Chmielewski). Krajobraz pierwotny mimo braku ingerencji człowieka charakteryzuje się zmiennością – jest stale przekształcany przez siły natury, podlega przeobrażeniom dzięki ruchom tektonicznym, procesom sedymentacyjnym i wulkanicznym, opadom, huraganom czy naturalnej sukcesji ekologicznej.

Krajobrazy pierwotne wymagają nie ochrony czynnej, lecz zachowawczej, która polega na umożliwieniu niezakłóconego przebiegu naturalnych procesów. W Polsce taki status ochronny posiadają strefy ochrony ścisłej w parkach narodowych.

Poza krajobrazami pierwotnymi wyróżnia się krajobrazy zbliżone do pierwotnych; ich występowanie jest zdecydowanie częstsze niż krajobrazów pierwotnych. Krajobrazy zbliżone do pierwotnych charakteryzują się niemalże niedostrzegalnymi śladami antropogenicznymi. Krajobrazy te w przeszłości podlegały przekształceniom przez człowieka, lecz były to zmiany na tyle krótkotrwałe i nieznaczne, że w toku naturalnych procesów przyrodniczych zostały zniwelowane. Współcześnie krajobrazy zbliżone do pierwotnych nie są użytkowane gospodarczo i wymagają ochrony czynnej. Na terenie Polski krajobrazy zbliżone do pierwotnych występują w parkach narodowych, rezerwatach przyrody, a także na niektórych obszarach objętych programem Natura 2000.

[M.St.]

Literatura:

Chmielewski, Tadeusz J., „Wskaźniki i standardy jakości krajobrazu.” W: *Identyfikacja i waloryzacja krajobrazów – wdrażanie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Referaty konferencyjne*, 43-61.

Warszawa: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, 2013.

Szczęsny, Tadeusz. *Ochrona przyrody i krajobrazu*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1971.